

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 678/2023-48

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Kristínou Mitrovou Polkovou, Na priekope 174/13, Žilina, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV (pôvodne Okresný súd Bratislava III) v konaní vedenom pod sp. zn. B3-15Ct/33/2003 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15Ct/33/2003) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B3-15Ct/33/2003 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **10 000 eur**, ktoré mu **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Mestský súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **442,38 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 678/2023-19 zo 14. decembra 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú 29. septembra 2023 a doplnенú 9. a 11. októbra 2023, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“)

a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom mestského súdu (pôvodne okresný súd) v konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Zároveň žiada o priznanie primeraného finančného zadostučinenia vo výške 10 000 eur a náhrady trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a pripojeného spisového materiálu vyplýva, že sťažovateľ 13. februára 2003 podal na Okresnom súde Žilina žalobu na ochranu osobnosti. Najvyšší súd Slovenskej republiky prikázal vec okresnému súdu, na ktorom bola od 3. júla 2003 vedená pod sp. zn. 15Ct/33/2003. Po ustálení predmetu a účastníkov konania po tom, čo sťažovateľ troma podaniami vzal žalobu v časti späť a navrhol pripustenie pristúpenia ďalších účastníkov konania, a po uhradení súdneho poplatku sa vo veci konalo prvé pojednávanie 6. novembra 2006. Následne sťažovateľ navrhol vyhlásenie súhlasu so zmenou petitu. V priebehu rokov 2007 a 2008 sa konalo trinásť pojednávaní, pričom na poslednom z nich 12. decembra 2008 okresný súd vyhlásil rozsudok, ktorým žalobe vyhovel. Po podaní odvolaní jednotlivými žalovanými bol spis 13. apríla 2010 predložený Krajskému súdu v Bratislave, ten uznesením z 31. januára 2011 rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Po vrátení veci okresný súd po dvoch odročených a jednom vykonanom pojednávaní vyhlásil rozsudok 27. júna 2012. Aj v poradí druhým rozsudkom žalobe sťažovateľa vyhovel. Na základe opakovaných žiadostí o predĺženie lehoty na vyhotovenie rozsudku bola lehota predĺžená do 19. novembra 2012. Po doručení odvolaní žalovaných bol spis 11. marca 2015 predložený krajskému súdu. O odvolaní žalovaných rozhodol 28. marca 2018 krajský súd tak, že rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

2.1. Proti postupu krajského súdu podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, ktorú ústavný súd odmietol uznesením sp. zn. II. ÚS 715/2017 z 15. novembra 2017.

2.2. Po vrátení veci okresný súd rozsudkom vyhláseným 14. novembra 2018 žalobu sťažovateľa zamietol. Písomné vyhotovenie rozsudku bolo sťažovateľovi doručené 23. septembra 2019. Sťažovateľ proti nemu podal odvolanie 4. októbra 2019. Spis bol predložený krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní 28. apríla 2020.

2.3. Krajský súd vrátil spis mestskému súdu 29. júna 2023 bez rozhodnutia na účel vydania doplňujúceho rozsudku vo vzťahu k žalovaným, s ktorými nebolo zo strany okresného súdu konané a o nároku sťažovateľa proti nim nebolo rozhodnuté. Sťažovateľovi bolo 9. septembra 2023 doručené predvolanie mestského súdu na pojednávanie 2. februára 2024. Pojednávanie bolo následne odročené na 17. máj 2024.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ uvádza, že z podstaty veci nevyplýva skutková ani právna zložitost' sporu a jeho správanie neprispelo k dĺžke napadnutého konania. Podľa jeho názoru v napadnutom konaní trvajúcim viac než 20 rokov už nemožno posudzovať jednotlivé obdobia nečinnosti či neefektívneho a nesprávneho postupu okresného súdu, keďže samotná jeho dĺžka je absolútne neudržateľná. S odkazom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) zdôrazňuje, že namieta celkovú dĺžku konania (na súdoch oboch inštancií). Okrem porušenia práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru namieta aj porušenie práva podľa čl. 46 ods. 1

ústavy, pretože výsledok konania o ochranu osobnosti by mal pre sťažovateľa význam iba v prijateľnej lehote.

III.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľa

4. Podpredseda mestského súdu zrekapituloval priebeh konania po vydaní v poradí posledného rozsudku. Ozrejmil, že 29. júna 2023 bol spis vrátený z krajského súdu bez rozhodnutia o odvolaní na vydanie dopĺňajúceho rozsudku o nároku sťažovateľa voči žalovaným v 1., 2. a 6. rade, keďže súd prvej inštancie s nimi prestal konať bez vykonania procesného úkonu, ktorým by týchto žalovaných zo súdneho konania vylúčil, a to od momentu nariadenia pojednávania na 27. apríl 2012, na ktoré predvolal iba žalovaných v 3., 4. a 5. rade, s ktorými konal po zvyšok súdneho konania.

5. Sťažovateľ v replike upriamil pozornosť na jednotlivé postupy prvoinštančného súdu signalizujúce prieťahy v konaní, napr. že odvolanie proti rozsudku vyhlásenému 14. novembra 2018 bolo predložené krajskému súdu 28. apríla 2020 alebo že po vrátení spisu 29. júna 2023 bolo pojednávanie nariadené až na 2. február 2024. Podľa sťažovateľa vyjadrenie neobsahuje argumentáciu, ktorá by bola spôsobilá vylúčiť zodpovednosť súdu prvej inštancie za vzniknuté prieťahy v konaní.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keď na základe podaní účastníkov konania a obsahu spisového materiálu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákona o ústavnom súde“)].

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote postupom mestského (pôvodne okresného) súdu v napadnutom konaní o ochranu osobnosti trvajúcom dvadsať rokov. Extrémna dĺžka napadnutého konania pritom zároveň predstavuje aj zásah do jeho základného práva na súdnu ochranu.

IV.1. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

8. Ústavný súd pripomína, že existenciu zbytočných prieťahov v napadnutom konaní a jeho dĺžku bude v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva posudzovať ako celok bez ohľadu na jednotlivé fázy konania (k tomu napr. rozsudky EŠLP vo veciach Bublákova proti Slovenskej republike z 15. 2. 2011, Čičmanec proti Slovenskej republike z 28. 6. 2016). K porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, resp. práva na jej prejednanie v primeranej lehote môže dôjsť aj vtedy, ak konanie trvá (globálne) neprímerane dlhú dobu, a to bez ohľadu na to, v akom štádiu konania boli zaznamenané prieťahy spôsobené postupom tohto súdu (porov. I. ÚS 412/2023, IV. ÚS 74/2021, I. ÚS 212/2022, I. ÚS 288/2023).

9. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ

ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom tohto základného práva je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

10. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky ESLP vo veci Frydlander v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00) zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitosť veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

11. V prípade sťažovateľa ústavný súd však nepostupoval *stricto facto* podľa uvedených kritérií, a to vzhľadom na extrémnu dĺžku napadnutého konania, ktoré ako celok nie je právoplatne skončené ani po viac ako 20 rokoch. Takéto extrémne dlhé konanie zo strany všeobecného súdu *prima facie* odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote subjektu takéhoto konania (m. m. I. ÚS 412/2023, I. ÚS 7/2022, II. ÚS 196/2023, I. ÚS 228/2023).

12. Nad rámec uvedeného však ústavný súd konštatuje, že ani mestský súd vo svojom vyjadrení neargumentoval právnou či faktickou zložitou veci a doba presahujúca obdobie dvadsiatich rokov je ústavne neakceptovateľná na riešenie akejkoľvek zložitej právnej otázky. V správaní sťažovateľa neboli zistené také závažné skutočnosti, ktoré by negatívne vplývali na celkovú dĺžku napadnutého konania. Obdobie, počas ktorého sa okresný súd vysporiadaval s jeho podaniami, ktorými čiastočne vzal žalobu späť, resp. navrhoval pripustenie pristúpenia ďalších účastníkov konania, sú v rámci celkovej dĺžky napadnutého konania zanedbateľné.

13. Bez potreby podrobných analýz ústavný súd len príkladmo uvádza obdobia nečinnosti okresného súdu, (1) ktorý po tom, čo mu bol spis predložený v júli 2003 až vo februári 2005, vyzval sťažovateľa na uhradenie súdneho poplatku, (2) po vyhlásení v poradí prvého rozsudku v decembri 2008 predložil spis na rozhodnutie o odvolaniach až v apríli 2010, (3) rovnako po vyhlásení v poradí druhého rozsudku v júni 2012 bol spis krajskému súdu predložený dokonca až v marci 2018, (4) po vyhlásení v poradí tretieho rozsudku v novembri 2018 bol sťažovateľovi zaslaný až v septembri 2019. Spis bol na rozhodnutie o odvolaní sťažovateľa predložený krajskému súdu v apríli 2020.

14. Ústavný súd pripomína, že zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnym a nesústredeným postupom, t. j. takým konaním, ktoré nevedie k odstráneniu právnej neistoty strán sporu (m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08, I. ÚS 223/2023).

15. O neefektívnom postupe okresného súdu v napadnutom konaní svedčí aj skutočnosť, že krajský súd dvakrát rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V prvom prípade

preto, že účastníkom konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom tým, že okresný súd rozsudok riadne neodôvodnil, v rozsudku síce poukázal na množstvo judikátov a rozhodnutí súdov, z ktorých však pri rozhodnutí súdu nevychádzal, danú vec v zmysle uvedenej judikatúry neposúdil, a preto nebolo možné zistiť, na základe čoho a akých dôvodov, dôkazov a skutočností dospel k záveru, ktorý vyslovil vo výroku napadnutého rozsudku. Aj v poradí druhý rozsudok okresného súdu krajský súd vyhodnotil ako nepreskúmateľný, v ktorom sa okresný súd nedostatočne a právne nezrozumiteľne vysporiadal s námietkou premlčania nároku sťažovateľa na náhradu nemajetkovej ujmy, nezaoberal sa námietkou *res iudicata* a neposúdil intenzitu zásahu do osobnostných práv sťažovateľa. Následne o odvolaní proti v poradí tretiemu rozsudku okresného súdu ani nerozhodol z dôvodu potreby vydania doplnacieho rozsudku.

16. Vzhľadom na viazanosť ústavného súdu petitom návrhu na začatie konania (ústavnej sťažnosti) (§ 45 zákona o ústavnom súde) sa ústavný súd na tomto mieste nevyjadruje k efektívnosti či sústredenosti postupu krajského súdu v prejednáwanej veci.

17. V konklúzii už uvedeného ústavný súd uzatvára, že celková extrémna dĺžka trvania súdneho sporu vedeného súdom prvej inštancie výrazne vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote a že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k neprimeraným prieťahom, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

18. S ohľadom na to, že napadnuté konanie nie je dosiaľ právoplatne skončené, bolo by namieste aj prikázať mestskému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov [čl. 127 ods. 2 druhá veta ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde]. Keďže sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti túto požiadavku nevzniesol, ústavný súd, súc v zmysle § 45 zákona o ústavnom súde viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania, povinnosť konať bez zbytočných prieťahov okresnému súdu uložiť nemohol.

IV.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy:

19. Sťažovateľ sa v príčinnej súvislosti s existenciou zbytočných prieťahov v napadnutom konaní súčasne domáha vyslovenia porušenia svojho práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže dôjsť aj v prípade, ak namietané zbytočné prieťahy (spôsobené neodôvodnenou nečinnosťou alebo neefektívnou a nesústredenou činnosťou), ako aj celková doterajšia dĺžka preskúmaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmetu konania, teda toho, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (pozri m. m. IV. ÚS 242/07 – *a contrario*). Reflektujúc celkovú dĺžku trvania napadnutého konania, ako aj už prednesené skutočnosti, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní bolo porušené aj základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu) (porov. I. ÚS 376/2023, I. ÚS 288/2023).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

20. Sťažovateľ sa v ústavnej sťažnosti domáha, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci považoval za potrebné priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, majúc pritom na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia priznaného sťažovateľovi ústavný súd prihliadal primárne na celkovú dĺžku napadnutého konania vedeného pred mestským, resp. okresným súdom (od júla 2003) v trvaní viac ako 20 rokov (10 000 eur). V prejednávanej veci zároveň nevzhladol žiadnu okolnosť, ktorá by zakladala dôvod na zníženie tejto sumy. Vzhľadom na uvedené rozhodol o priznaní finančného zadosťučinenia sťažovateľovi v sume 10 000 eur (bod 2 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

22. Ústavný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 442,38 eur (bod 3 výroku tohto nálezu) za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 12,52 eur [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“)]. V okolnostiach prejednávanej veci repliku sťažovateľa ani jeho ďalšie podania adresované ústavnému súdu nevyhodnotil ako podanie relevantné pre jeho rozhodnutie, a preto zaň sťažovateľovi náhradu trov nepriznal (bod 4 výroku tohto nálezu). Zároveň dáva do pozornosti, že § 73 zákona o ústavnom súde svojou štruktúrou (vzťah ods. 1 a 3) právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom nestavia do nárokovateľnej polohy (I. ÚS 360/2023, I. ÚS 238/2021).

23. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. V priebehu konania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa došlo k zmene jeho právneho zástupcu. Sťažovateľ je v čase prerokovania jeho ústavnej sťažnosti zastúpený na základe plnej moci JUDr. Kristínou Mitrovou Polkovou, ktorá sa stáva prijímateľom prisúdených trov v plnom rozsahu.

24. Ústavný súd vyslovil výrok o porušení základných práv a slobôd sťažovateľa, povinnosť zaplatiť primerané finančné zadosťučinenie, aj povinnosť zaplatiť náhradu trov právneho zastúpenia mestskému súdu, na ktorý v zmysle § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny

poriadok v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva v právnej veci sťažovateľa z okresného súdu.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 15. februára 2024

Miloš Maďar
predseda senátu